

De wereld is een geheel

Interview met Angela Jeuken over Mens en Maatschappij

Op veel vmbo-scholen wordt geschiedenis niet als apart vak aangeboden, maar is het geïntegreerd in het leergebied Mens en Maatschappij. Enkele jaren geleden was daarvoor veel belangstelling, maar wat is de huidige stand van zaken? Docente Angela Jeuken praat u bij.

Anny Hartgerink is
redacteur van Kleio.

Een jaar of vier, vijf geleden was er volop aandacht voor vakoverstijgende projecten en leergebieden. De animo onder collega's daarvoor lijkt weer wat geluwd. Klopt die indruk?

'Een aantal jaren geleden leek het erop dat de aparte vakken het niet zouden 'winnen' van de leergebieden. Inmiddels is gebleken dat veel scholen er toch voor kiezen om het lesgeven in de verschillende vakken te handhaven. Daarnaast zijn er grote verschillen tussen scholen onderling, sommige kiezen voor een geïntegreerde aanpak van vakken en andere voor af en toe een vakoverstijgend project.'

'Ik heb er geen moeite mee om dingen uit een methode over te slaan'

Hoe zie jij het leergebied Mens en Maatschappij? Welke vakken spelen een rol?

'Voor mij geldt dat je goed moet weten wat je met je vak wilt bereiken. Wat moeten leerlingen kennen (feiten) en kunnen (vaardigheden) om zich te redden in deze maatschappij? Onderwijs heeft als doel leerlingen voor te bereiden op de maatschappij en de beroepenwereld waarin zij zich in de toekomst gaan ontplooiën.

In de wereld zijn geen vakjes, de wereld is een geheel met heel veel verbanden. Ik vind het daarom prettig om een leergebied te mogen geven waarbij ik elementen van de verschillende vakken kan samenvoegen. Op het Citadel College werken we met thema's. Er worden zes thema's per jaar behandeld en ieder thema kent elementen van aardrijkskunde, geschiedenis en economie, zoveel mogelijk met elkaar geïntegreerd.'

Is er actueel lesmateriaal beschikbaar?

'Persoonlijk vind ik niet alle methodes van Mens en Maatschappij even geschikt. Een methode is een middel, nooit een doel op zich. Ik zie de methode als een hulpmiddel om mijn lessen goed voor te bereiden, maar ik ben zelf de persoon die de lijn uitzet, die weet waar ik naartoe wil, wat de doelstellingen op korte en lange termijn zijn. En daar zoek ik de juiste didactische en pedagogische aanpak bij. Dat kunnen opdrachten uit een methode zijn, maar het kan ook zelfgemaakt lesmateriaal zijn. Ik heb er geen moeite mee om dingen uit een methode over te slaan.'

Kleio besteedde eerder aandacht aan het leergebied Mens en Maatschappij. Wij spraken toen met Hans Goudsmit, vakdidacticus economie aan het ILO (Amsterdam). Hij noemde het leergebied destijds nog meer gebaseerd op geloof dan op wetenschappelijke inzichten. Is er inmiddels meer onderzoek naar het leergebied gedaan?

'Ik weet niet of er wetenschappelijk onderzoek is gedaan naar het leergebied. Ik weet wel dat er wetenschappelijke onderzoeken bestaan die uitwijzen dat de kwaliteit van het onderwijs voor het belangrijkste deel afhankelijk is van de docenten die voor de klas staan. Een leergebied maakt het niet alleen mogelijk om verbanden te leggen tussen verschillende vakken, een leergebied maakt het ook mogelijk dat een docent meerdere uren kan lesgeven aan een klas. Hij kan met die klas een band opbouwen en zijn begeleiding optimaliseren. Voor het vmbo geloof ik daar heilig in. Het gaat om de band die je met de leerlingen hebt, de orde die je moet houden in de klas, het vertrouwen dat je kunt geven aan de leerlingen. Er is ruimte voor binding en persoonlijke aandacht.'

Dit is een benadering die uitgaat van wat het beste voor de leerlingen is en waarbij je kritisch durft te kijken naar je eigen vak. Welke kennis en vaardigheden hebben leerlingen echt nodig om in onze maatschappij te kunnen functioneren?’

Stelling: Het leergebied Mens en Maatschappij wordt op het vmbo zeer verschillend ingevuld.

‘Tedere vmbo-school kent zijn eigen populatie en omgeving. Het is van belang dat je beide goed in kaart brengt voor je eigen school en dat je je onderwijs daaraan aanpast. Zelf vind ik het mooi om te zien dat in Nederland steeds meer scholen zich profileren. Scholen die een bepaalde visie hebben en daardoor bewuste keuzes maken. Dit maakt het voor leerlingen en hun ouders mogelijk om een school te kiezen die past bij hun overtuiging.’ ▶

Even voorstellen

‘Ik ben Angela Jeuken, 30 jaar en geboren in Venray. Mijn hele leven had ik maar één droom: juf worden. In 2004 ging ik met een geschiedenisbevoegdheid aan de slag in het vmbo. Ik ben vmbo-docent in hart en nieren. Ik ga voor deze leerlingen en zet me in om het beste onderwijs voor hen mogelijk te maken. Sinds 2007 werk ik op het Citadel College in Nijmegen, waar ik in drie jaar het leergebied Mens en Maatschappij heb opgezet. Sinds 2010 ben ik afdelingsleider van de onderbouw van het vmbo.’

Het volledige leergebied bestaat uit geschiedenis, aardrijkskunde, economie, levensbeschouwing en maatschappijleer. Kun je een voorbeeld noemen waarbij al die disciplines aan de orde kwamen?

‘Voor onze school geldt dat we de vakken geschiedenis, aardrijkskunde en economie in het leergebied samenvoegen. Maatschappijleer komt er zeker in voor omdat je voortdurend moet bedenken dat je de leerlingen voorbereidt op een plek in de maatschappij. Je laat ze dan ook kijken naar wat ze kunnen gebruiken van het vak geschiedenis in de maatschappij van nu.

We behandelen het onderwerp ‘Geloven’ waarbij de vakken mooi samenkomen.

Ik moet wel eerlijk toegeven dat het vak economie het moeilijkst te integreren is. Momenteel kijken wij met onze docenten handel en administratie/economie naar mogelijkheden. Daarnaast klopt het ook dat je bepaalde thema’s hebt waar meer geschiedenis in voorkomt en bepaalde thema’s waar meer aardrijkskunde in voorkomt. Ik ben daar zelf niet bang voor. Je moet niet willen ‘knutselen’ om het samen te laten komen, dat voelt niet goed.’

‘De school is een lerende omgeving, dit geldt niet alleen voor leerlingen’

Wat vind je het beste aan het leergebied en waarin schuilt het grootste gevaar?

‘Wat ik erg prettig vind aan Mens en Maatschappij is het leggen van verbanden tussen verschillende vakken. De wereld bestaat niet uit verschillende vakken. De wereld is een geheel en door vakkenintegratie kan ik beter het geheel laten zien. De intentie van onderwijs is dat leerlingen de kennis en vaardigheden meenemen buiten het klaslokaal, ik heb het gevoel dat me dat beter lukt als ik ze een groter geheel kan aanbieden.

Daarnaast is het fijn dat ik de klas meer zie en een goede band met de groep kan opbouwen. Hierdoor kan ik de leerlingen beter begeleiden en het beste uit ze halen.

Een gevaar is het feit dat ik het leergebied Mens en Maatschappij geef, terwijl mijn hoofdvak geschiedenis is. Dit betekent dat je scholing nodig hebt voor de vakken aardrijkskunde en economie. Uiteraard is het ook goed om ervoor te zorgen dat de ‘sectie Mens en

Maatschappij’ bestaat uit docenten met verschillende bevoegdheden. Een school is een lerende omgeving, dit hoeft niet alleen voor leerlingen te gelden.

Een ander gevaar is het feit dat het vak economie ondergesneeuwd wordt. Methodes bieden dit niet uitgebreid aan. Wanneer er wel een stuk economie bij een thema aan de orde komt, is dit er vaak ‘bij gezocht’. En dat is niet de intentie van een geïntegreerd leergebied.’

Even door op succesnummers: wat is voor jou het beste vakoverstijgende thema dat je in de klas gedaan hebt?

‘Zelf verheug ik me altijd op het thema ‘Europa’. Hierbij worden de wereldoorlogen en de Europese Unie behandeld. Bij dit thema heb ik tal van verschillende opdrachten gemaakt die aansluiten bij de verschillende leerstijlen van leerlingen.

Leerlingen werken aan de ene kant heel zelfstandig, maar aan de andere kant is het ook aan mezelf om af en toe de tijd te nemen een verhaal te vertellen of uitleg te geven over het thema.

Alle leerlingen krijgen bij de start van het thema een eigen map. Op deze map zitten vijftien stickers geplakt. Iedere sticker staat voor een opdracht die ze tijdens dit thema moeten uitvoeren. Leerlingen kunnen zelf kiezen wanneer ze een bepaalde opdracht maken, maar hebben verschillende deadlines voor het inleveren van de opdrachten.

Een van de opdrachten is het leren van alle landen en hoofdsteden van Europa. Hierover maken ze een schriftelijke overhoring. Een andere opdracht is het lezen van de strip *De ontdekking* en de opdrachten maken die daarbij horen. Voor leerlingen die meer willen, bestaat er de mogelijkheid zich te verdiepen in de Eerste Wereldoorlog.

Ook hebben we een thema ‘Toerisme’. Hierbij werken we samen met leerlingen uit klas drie die de sector Handel en Administratie hebben gekozen. Zij vertellen, vanuit hun sector, het een en ander over toerisme, daarna gaan de leerlingen hun eigen reisgids maken over Griekenland of Italië. Vanuit geschiedenis moeten ze zich dan verdiepen in de historie van deze landen en zo komen ze dus op de Oudheid. Vanuit aardrijkskunde komen ze voldoende te weten over toerisme en klimaten. Als eindresultaat wordt door de leerlingen een echt reisbureau nagebootst, waarbij ook de ouders worden uitgenodigd.’ ■